

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έβδομο τμήμα)

της 19ης Οκτωβρίου 2017*

«Προδικαστική παραπομπή – Έμμεσοι φόροι – Συγκεντρώσεις κεφαλαίων – Επιβολή φόρου 1,5 % επί της μεταβιβάσεως, προς υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών (clearance service), νεοεκδοθεισών μετοχών ή μετοχών προοριζόμενων να εισαχθούν στο χρηματιστήριο κράτους μέλους»

Στην υπόθεση C-573/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division [ανώτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικού δικαίου και δικαίου του ανταγωνισμού, Ηνωμένο Βασίλειο] με απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Νοεμβρίου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Air Berlin plc

κατά

Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έβδομο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, C. Toader και A. Prechal, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Air Berlin plc, εκπροσωπούμενη από τους S. Grodzinski, και M. Jones, barrister, τον M. Whitehouse, καθώς και από τους D. Pickstone και M. Greene, solicitors,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον D. Robertson, επικουρούμενο από τον R. Baldry, QC,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους R. Lyal και W. Roels,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 10 και 11 της οδηγίας 69/335/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 1969, περί των έμμεσων φόρων των επιβαλλομένων επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 20), των άρθρων 4 και 5 της οδηγίας 2008/7/ΕΚ του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2008, περί των έμμεσων φόρων των επιβαλλόμενων επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων (ΕΕ 2008, L 46, σ. 11), καθώς και των άρθρων 12, 43, 48, 49 ή 56 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρα 18, 49, 54, 56 και 63 ΣΛΕΕ).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Air Berlin plc και των Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs (φορολογική και τελωνειακή αρχή του Ηνωμένου Βασιλείου, στο εξής: HMRC), με αντικείμενο την επιβολή φόρου, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 70 του Finance Act 1986 (νόμου περί δημοσίων οικονομικών του 1986, στο εξής: FA 1986), επί ορισμένων μεταβιβάσεων μετοχών κατά τη διάρκεια των ετών 2006 και 2009.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 69/335

- 3 Κατά την πρώτη αιτιολογική της σκέψη, σκοπός της οδηγίας 69/335 είναι η προώθηση της ελεύθερης κινήσεως των κεφαλαίων προκειμένου να δημιουργηθεί μια οικονομική ένωση με χαρακτηριστικά γνωρίσματα ανάλογα με εκείνα της εσωτερικής αγοράς. Προς τούτο, όπως προκύπτει από την έκτη έως την όγδοη αιτιολογική της σκέψη, η οδηγία αυτή έχει ως σκοπό να εναρμονίσει τον φόρο, στον οποίο υπόκεινται οι εισφορές κεφαλαίου σε εταιρίες εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, καθιερώνοντας ενιαίο φόρο επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων που να μπορεί να επιβληθεί μόνο μία φορά εντός της κοινής αγοράς και καταργώντας όλους τους άλλους έμμεσους φόρους που έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με αυτόν τον ενιαίο φόρο εισφοράς.
- 4 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 69/335 απαριθμεί τις διάφορες πράξεις που πρέπει να υπάγονται στον φόρο εισφοράς. Στις εν λόγω πράξεις περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η σύσταση κεφαλαιουχικής εταιρίας και η αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου της.
- 5 Το άρθρο 10 της οδηγίας 69/335 προβλέπει την κατάργηση των φόρων που εμφανίζουν τα ίδια χαρακτηριστικά με τον φόρο εισφοράς επί των αναφερόμενων στο άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας πράξεων.
- 6 Το άρθρο 11 της οδηγίας 69/335 ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα Κράτη μέλη δεν υποβάλλουν σε οποιοδήποτε φόρο οποιασδήποτε μορφής:

- α) την δημιουργία, έκδοση, εισαγωγή στο χρηματιστήριο ή θέση σε κυκλοφορία ή διαπραγμάτευση μετοχών, μεριδίων ή άλλων τίτλων ίδιας φύσεως, καθώς και τα πιστοποιητικά, τα παραστατικά των τίτλων αυτών, όποιος και αν είναι ο εκδότης τους·

β) τα δάνεια, συμπεριλαμβανομένων των παγίων δανείων, τα οποία συνάπτονται υπό μορφή εκδόσεως ομολογιών ή άλλων διαπραγματευσίμων τίτλων, όποιος και αν είναι ο εκδότης τους και όλες τις σχετικές διατυπώσεις, όπως την δημιουργία, έκδοση, εισαγωγή στο χρηματιστήριο, κυκλοφορία ή διαπραγμάτευση αυτών των ομολογιών ή άλλων διαπραγματευσίμων τίτλων.»

- 7 Πάντως, δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις των άρθρων 10 και 11 της οδηγίας, τα κράτη μέλη δύνανται να εισπράττουν «φόρους επί μεταβιβάσεως κινητών αξιών οι οποίοι εισπράττονται κατ' αποκοπή ή όχι».

Η οδηγία 2008/7

- 8 Η οδηγία 2008/7 αποτελεί αναδιατύπωση της οδηγίας 69/335, της οποίας το γράμμα κατ' ουσίαν επαναλαμβάνει. Πάντως, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 4 έως 6, σκοπός της είναι η σταδιακή κατάργηση του φόρου εισφοράς.

- 9 Το άρθρο 4 της οδηγίας αυτής ρυθμίζει τις πράξεις αναδιαρθρώσεως.

- 10 Το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πράξεις οι οποίες δεν υπόκεινται σε έμμεσο φόρο», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη δεν επιβάλλουν στις κεφαλαιουχικές εταιρίες έμμεσο φόρο οποιασδήποτε μορφής για τις ακόλουθες πράξεις:

α) εισφορές κεφαλαίου·

β) δάνεια ή παροχή υπηρεσιών που λαμβάνουν χώρα ως μέρος των εισφορών κεφαλαίου·

[...]

2. Τα κράτη μέλη δεν επιβάλλουν οποιαδήποτε μορφή έμμεσου φόρου στις ακόλουθες πράξεις:

α) στη δημιουργία, έκδοση, εισαγωγή στο χρηματιστήριο ή θέση σε κυκλοφορία ή διαπραγμάτευση μετοχών, μεριδίων ή άλλων τίτλων ίδιας φύσεως καθώς και στα πιστοποιητικά των τίτλων αυτών, όποιος και αν είναι ο εκδότης τους·

[...]».

- 11 Πάντως, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', της ίδιας οδηγίας, τα κράτη μέλη μπορούν, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 5, να επιβάλλουν «φόρους μεταβίβασης επί κινητών αξιών που εισπράττονται κατ' αποκοπή ή όχι».

Το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου

- 12 Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν επιβάλλει φόρο εισφορών. Αντιθέτως, επιβάλλει τέλος χαρτοσήμου επί ορισμένων πράξεων διαπιστωτικών της μεταβιβάσεως μετοχών. Όταν πρόκειται για πώληση η οποία περιβάλλεται τον έγγραφο τύπο, το τέλος χαρτοσήμου ανέρχεται σε 0,5 % επί του ποσού ή της αξίας του αντιτίμου της μεταβιβάσεως, κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 1 του παραρτήματος 13 του Finance Act 1999. Όταν η μεταβίβαση μετοχών γίνεται για λόγους άλλους εκτός της πώλησεως, το τέλος χαρτοσήμου ανέρχεται σε 5 λίρες στερλίνες (GBP) (περίπου 7 ευρώ), κατ' εφαρμογήν του άρθρου 16 του παραρτήματος 13 του Finance Act 1999. Αυτό το τέλος των 5 GBP καταργήθηκε το 2008.

- 13 Όταν η μεταβίβαση δεν περιβάλλεται τον έγγραφο τύπο, για παράδειγμα σε περίπτωση ηλεκτρονικών μεταβιβάσεων, επιβάλλεται επιπλέον τέλος στο τέλος χαρτοσήμου (Stamp Duty Reserve Tax, στο εξής: SDRT) κατ' εφαρμογήν του άρθρου 87 του FA 1986, το οποίο ανέρχεται σε 0,5 % του ποσού ή της αξίας του αντιτίμου της μεταβιβάσεως.
- 14 Λόγω της δυσκολίας επιβολής φόρου επί κάθε μεταβιβάσεως κυριότητας στην περίπτωση φυλάξεως και διαχείρισεως κινητών αξιών, εφαρμόζονται ειδικές διατάξεις. Το ρυθμιστικό πλαίσιο –εν προκειμένω το άρθρο 70 ή το άρθρο 96 του FA 1986– προβλέπει ότι καταβάλλεται τέλος χαρτοσήμου ή SDRT 1,5 % κατά την αρχική εισαγωγή των αξιών στο σύστημα φυλάξεως και διαχείρισεως, ενώ οι μεταγενέστερες μεταβιβάσεις στο εσωτερικό αυτού του συστήματος απαλλάσσονται από τα τέλη. Πάντως, κατόπιν εγκρίσεως της HMRC, η υπηρεσία φυλάξεως και διαχείρισεως μπορεί να επιλέξει το εναλλακτικό καθεστώς του άρθρου 97bis του FA 1986, το οποίο προβλέπει ότι δεν επιβάλλεται μεν τέλος 1,5 % κατά την εισαγωγή των μετοχών στην υπηρεσία φυλάξεως και διαχείρισεως, πλην όμως, κάθε μεταβίβαση μετοχών εντός της υπηρεσίας αυτής επιβαρύνεται με SDRT 0,5 % του ποσού του αντιτίμου της μεταβιβάσεως.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 15 Η Air Berlin είναι εμπορική αεροπορική εταιρία, συσταθείσα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στις 11 Μαΐου 2006, ξεκίνησε τη διαδικασία εισαγωγής της στο χρηματιστήριο (αρχική δημόσια προσφορά), στο Χρηματιστήριο της Φρανκφούρτης.
- 16 Κατά το γερμανικό δίκαιο, για την έγκριση της εισαγωγής της στο χρηματιστήριο της Φρανκφούρτης, η Air Berlin όφειλε να εισαγάγει στο χρηματιστήριο όλες τις μετοχές της ίδιας τάξεως, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που δεν προορίζονταν για πώληση κατά την εισαγωγή στο χρηματιστήριο. Προς ικανοποίηση της απαιτήσεως αυτής, η αεροπορική εταιρία υποχρεώθηκε να μεταβιβάσει την υπό νομική έννοια κυριότητα των κοινών μετοχών που είχαν ήδη εκδοθεί κατά τον χρόνο εκείνο, οι οποίες αντιστοιχούσαν στο σύνολο του εταιρικού της κεφαλαίου, στην Clearstream Banking AG (στο εξής: Clearstream Frankfurt), ως εκπρόσωπο της υπηρεσίας διακανονισμού και φυλάξεως και διαχείρισεως κινητών αξιών του χρηματιστηρίου της Φρανκφούρτης.
- 17 Οι 40 177 604 κοινές μετοχές οι οποίες είχαν ήδη εκδοθεί κατά τον χρόνο εκείνο και τις οποίες κατείχαν οι μέχρι τότε μέτοχοι, των οποίων την υπό νομική έννοια κυριότητα μεταβίβασε η Air Berlin στην Clearstream Frankfurt, περιλάμβαναν:
- 2 177 604 κοινές μετοχές τις οποίες κατείχαν οι εργαζόμενοι (χωρίς δικαίωμα πωλήσεως), και
 - 38 000 000 κοινές μετοχές (με δικαίωμα πωλήσεως άνευ περιορισμών), εκ των οποίων 20 608 696 διατηρήθηκαν από τους μέχρι τότε μετόχους και 17 391 304 προσφέρθηκαν προς πώληση στο κοινό κατά την εισαγωγή στο χρηματιστήριο.
- 18 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 70 του FA 1986, επ' αυτών των πράξεων μεταβιβάσεως μετοχών στην Clearstream Frankfurt επιβλήθηκε το προβλεπόμενο στο Ηνωμένο Βασίλειο τέλος χαρτοσήμου ύψους 4 971 410 GBP (περίπου 7 282 100 ευρώ), ήτοι 1,5 % της αγοραίας αξίας των μετοχών κατά τον χρόνο μεταβιβάσεως.
- 19 Κατόπιν της αρχικής δημόσιας προσφοράς εκδόθηκαν 19 565 217 νέες μετοχές, οι οποίες δεν περιλαμβάνονταν στις 40 177 604 μεταβιβασθείσες μετοχές, επί δε της αξίας των μετοχών αυτών, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου, δεν επιβλήθηκε τέλος χαρτοσήμου.
- 20 Στις 10 Ιουνίου 2009, η Air Berlin εξέδωσε 4 500 000 επιπλέον κοινές μετοχές τιμής 3,50 ευρώ έκαστη (ήτοι συνολικά 15,75 εκατομμύρια ευρώ), υπέρ τριών διαφορετικών μετόχων. Η μεταβίβαση της υπό νομική έννοια κυριότητας αυτών των μετοχών στην Clearstream Frankfurt, η οποία ήταν αναγκαία

για την εισαγωγή τους στο Χρηματιστήριο της Φρανκφούρτης, έλαβε χώρα στις 7 Οκτωβρίου 2009 και επ' αυτής επιβλήθηκε τέλος χαρτοσήμου ύψους 241 010 GBP (περίπου 260 580 ευρώ), ήτοι 1,5 % της αγοραίας αξίας των μετοχών κατά τον χρόνο της μεταβιβάσεως.

- 21 Κατά κανόνα, η έγκριση εκ μέρους της HMRC της προβλεπόμενης στο άρθρο 97bis του FA 1986 επιλογής εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι ο παρέχων την υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως λαμβάνει μέτρα τα οποία είναι ικανά να εγγυηθούν στην HMRC την είσπραξη του SDRT 0,5 % επί εκάστης των πράξεων μεταβιβάσεως που θα πραγματοποιηθούν στη συνέχεια στο πλαίσιο της υπηρεσίας αυτής και τα οποία συμμορφώνονται προς τις λοιπές σχετικές υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από τη νομοθεσία περί SDRT.
- 22 Ενώ, σύμφωνα με το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου, η Clearstream Frankfurt είχε τη δυνατότητα να επιλέξει το καθεστώς του άρθρου 97bis του FA 1986 όσον αφορά τις δύο πράξεις μεταβιβάσεως μετοχών το 2006 και το 2009, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η ανωτέρω εταιρία δεν προέβη στη συγκεκριμένη επιλογή. Εξάλλου, η Air Berlin δεν μπορούσε να απαιτήσει από την Clearstream Frankfurt να προβεί στην επιλογή αυτή.
- 23 Η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου δεν ορίζει τον υπόχρεο για την καταβολή του τέλους χαρτοσήμου. Εντούτοις, αν μια μεταβίβαση μετοχών δεν χαρτοσημανθεί δεόντως, το πρόσωπο προς το οποίο μεταβιβάζονται οι μετοχές δεν μπορεί να καταχωριστεί ως νόμιμος κύριος των μετοχών, ενώ η μεταβίβαση των μετοχών δεν γίνεται δεκτή ως αποδεικτικό στοιχείο ενώπιον των δικαστηρίων. Επομένως, κατά κανόνα, το πρόσωπο προς το οποίο μεταβιβάζονται οι μετοχές μεριμνά ώστε να καταβληθεί το τέλος χαρτοσήμου. Ωστόσο, στο πλαίσιο της υπηρεσίας φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών, κατά συνήθη εμπορική πρακτική, το τέλος χαρτοσήμου καταβάλλεται από την εταιρία της οποίας οι μετοχές παραδίδονται στην υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως. Επομένως, η Air Berlin κατέβαλε το τέλος χαρτοσήμου για τις δύο πράξεις μεταβιβάσεως μετοχών κατά τα έτη 2006 και 2009.
- 24 Στις 23 Μαρτίου 2010, η Air Berlin ζήτησε από την HMRC την επιστροφή του τέλους χαρτοσήμου το οποίο είχε επιβληθεί επί των πράξεων αυτών. Με απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2011, η HMRC απέρριψε το ανωτέρω αίτημα.
- 25 Κατόπιν προσφυγής κατά της εν λόγω αποφάσεως, το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division [ανώτερο δικαστήριο (Αγγλία και Ουαλία), τμήμα εμπορικού δικαίου και δικαίου του ανταγωνισμού, Ηνωμένο Βασίλειο] αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
 - «1) Αντίκειται η επιβολή από κράτος μέλος τέλους χαρτοσήμου 1,5 % επί της μεταβιβάσεως, κατά τα προεκτεθέντα, σε μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες διατάξεις:
 - α) άρθρο 10 ή άρθρο 11 της οδηγίας [69/335].
 - β) άρθρο 4 ή άρθρο 5 της οδηγίας [2008/7], ή
 - γ) άρθρα 12, 43, 48, 49 ή 56 της Συνθήκης ΕΚ;
 - 2) Διαφέρει η απάντηση στο πρώτο ερώτημα αν η μεταβίβαση των μετοχών στην υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως ήταν αναγκαία προκειμένου να διευκολυνθεί η εισαγωγή της οικείας εταιρίας σε χρηματιστήριο του εν λόγω ή άλλου κράτους μέλους;
 - 3) Διαφέρει η απάντηση στο πρώτο ή στο δεύτερο ερώτημα αν η εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους επιτρέπει στον παρέχοντα υπηρεσίες φυλάξεως και διαχειρίσεως, κατόπιν εγκρίσεως της φορολογικής αρχής, να επιλέξει τη μη καταβολή τέλους χαρτοσήμου κατά τη μεταβίβαση των μετοχών στην υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως, αλλά την επιβολή SDRT σε κάθε μετέπειτα πώληση των μετοχών στο πλαίσιο της υπηρεσίας φυλάξεως και διαχειρίσεως (με συντελεστή 0,5 % του αντιτίμου της πωλήσεως);

- 4) Διαφέρει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα αν, λόγω της δομής των συναλλαγών που επέλεξε η οικεία εταιρία, δεν μπορεί να επωφεληθεί του πλεονεκτήματος της επιλογής;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και του δεύτερου ερωτήματος

- 26 Το πρώτο και το δεύτερο ερώτημα πρέπει να συνεξεταστούν. Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 10 ή 11 της οδηγίας 69/335, τα άρθρα 4 ή 5 της οδηγίας 2008/7, καθώς και τα άρθρα 12, 43, 48, 49 ή 56 ΕΚ (νυν άρθρα 18, 49, 54, 56 ή 63 ΣΛΕΕ) έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στην επιβολή, από κράτος μέλος, τέλους χαρτοσήμου 1,5% επί πράξεως μεταβιβάσεως μετοχών σε υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών. Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η απάντηση στο πρώτο ερώτημα διαφέρει σε περίπτωση που η μεταβίβαση των μετοχών σε υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών ήταν αναγκαία προκειμένου να διευκολυνθεί η εισαγωγή της οικείας εταιρίας σε χρηματιστήριο του εν λόγω ή άλλου κράτους μέλους.
- 27 Υπενθυμίζεται προκαταρκτικώς ότι η οδηγία 69/335 όπως επίσης και η οδηγία 2008/7 η οποία την κατήργησε και την αντικατέστησε προέβησαν σε εξαντλητική εναρμόνιση των περιπτώσεων κατά τις οποίες τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλουν στις συγκεντρώσεις κεφαλαίων έμμεσους φόρους (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 7ης Ιουνίου 2007, Επιτροπή κατά Ελλάδα, C-178/05, EU:C:2007:317, σκέψη 31, καθώς και της 1ης Οκτωβρίου 2009, HSBC Holdings και Vidacos Nominees, C-569/07, EU:C:2009:594, σκέψη 25).
- 28 Πράγματι, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, όταν ένα ζήτημα αποτελεί αντικείμενο εναρμόνισης στο επίπεδο της Ένωσης, τα σχετικά εθνικά μέτρα πρέπει να εκτιμώνται υπό το πρίσμα των διατάξεων αυτού του μέτρου εναρμόνισης και όχι εκείνων της Συνθήκης ΛΕΕ (βλ., συναφώς, απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2009, HSBC Holdings και Vidacos Nominees, C-569/07, EU:C:2009:594, σκέψη 26 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 29 Επομένως, προκειμένου να απαντήσει στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το Δικαστήριο πρέπει να περιορισθεί στην ερμηνεία των οδηγιών 69/335 και 2008/7.
- 30 Επιβάλλεται, στο πλαίσιο αυτό, η διαπίστωση ότι το άρθρο 4 της οδηγίας 2008/7 ρυθμίζει τις πράξεις αναδιαρθρώσεως και δεν προκύπτει η συνάφειά του με το πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης. Επομένως, επιβάλλεται η ερμηνεία των άρθρων 10 και 11 της οδηγίας 69/335 καθώς και του άρθρου 5 της οδηγίας 2008/07, τα οποία απαγορεύουν, μεταξύ άλλων, οποιαδήποτε μορφή έμμεσου φόρου επί των εισφορών κεφαλαίου καθώς και επί της δημιουργίας, της εκδόσεως, και της εισαγωγής στο χρηματιστήριο, και της θέσεως σε κυκλοφορία ή διαπραγμάτευση μετοχών, μεριδίων ή άλλων τίτλων ίδιας φύσεως.
- 31 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου απορρέει σαφώς ότι, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών τους οποίους επιδιώκουν οι εν λόγω οδηγίες, τα άρθρα 10 και 11 της οδηγίας 69/335 καθώς και το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/7 πρέπει να αποτελούν αντικείμενο διασταλτικής ερμηνείας, ώστε οι απαγορεύσεις τις οποίες προβλέπουν οι διατάξεις αυτές να μη στερούνται της πρακτικής τους αποτελεσματικότητας (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 15ης Ιουλίου 2004, Επιτροπή κατά Βελγίου, C-415/02, EU:C:2004:450, σκέψη 33· της 28ης Ιουνίου 2007, Albert Reiss Beteiligungsgesellschaft, C-466/03, EU:C:2007:385, σκέψη 39, καθώς και της 1ης Οκτωβρίου 2009, HSBC Holdings και Vidacos Nominees, C-569/07, EU:C:2009:594, σκέψη 34).

- 32 Στο πνεύμα αυτό, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, σύμφωνα με τους σκοπούς του άρθρου 11 της οδηγίας 69/335 και του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/7, η απαγόρευση φορολόγησης των πράξεων συγκεντρώσεως κεφαλαίων έχει εφαρμογή και σε πράξεις στις οποίες δεν αναφέρεται ρητώς η απαγόρευση αυτή, δεδομένου ότι μια τέτοια φορολόγηση συνιστά εν τέλει φορολόγηση πράξεως η οποία αποτελεί στην πραγματικότητα αναπόσπαστο τμήμα συνολικής πράξεως από πλευράς της συγκεντρώσεως κεφαλαίων (βλ., συναφώς, απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2014, *Gielen*, C-299/13, EU:C:2014:2266, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 33 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι γενεσιουργές αιτίες του SDRT έγκεινται στην πραγματοποίηση δύο διακριτών πράξεων. Η πρώτη είναι η μεταβίβαση, το 2006, από την Air Berlin στην Clearstream Frankfurt, της υπό νομική έννοια κυριότητας 40 177 604 κοινών μετοχών οι οποίες είχαν ήδη εκδοθεί κατά τον χρόνο εκείνο και βρίσκονταν στην κατοχή των μέχρι τότε μετόχων. Η δεύτερη είναι η έκδοση, το 2009, 4 500 000 επιπλέον κοινών μετοχών υπέρ τριών διαφορετικών μετόχων, των οποίων η υπό νομική έννοια κυριότητα ακολούθως μεταβιβάστηκε στην Clearstream Frankfurt. Η ερμηνεία της οδηγίας 69/335 είναι κρίσιμη για την πρώτη πράξη, ενώ η ερμηνεία της οδηγίας 2008/7 είναι κρίσιμη για τη δεύτερη.
- 34 Όσον αφορά την πράξη η οποία έλαβε χώρα το 2006, το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει ότι επρόκειτο για πράξη μεταβιβάσεως υφιστάμενων μετοχών σε υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών χωρίς να αντληθούν νέα κεφάλαια για την εταιρία, επί της οποίας ήταν επιτρεπτή η επιβολή τέλους χαρτοσήμου, σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 69/335, το οποίο προβλέπει ότι, κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις των άρθρων της 10 και 11, τα κράτη μέλη δύνανται να εισπράξουν φόρους μεταβιβάσεως κινητών αξιών. Το Ηνωμένο Βασίλειο αμφισβητεί την ερμηνεία της Air Berlin σύμφωνα με την οποία το άρθρο 12 της οδηγίας αυτής πρέπει να περιοριστεί μόνον στις περιπτώσεις κατά τις οποίες επέρχεται μεταβολή στο καθεστώς ιδιοκτησίας μεταξύ των προσώπων που ενεργούν ως επενδυτές, με αποτέλεσμα η μεταβίβαση σε υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών να μην εμπίπτει στην ανωτέρω διάταξη. Κατά το Ηνωμένο Βασίλειο, η έννοια της «μεταβιβάσεως [...] κινητών αξιών» του άρθρου 12 καλύπτει κάθε πράξη με την οποία δικαίωμα ή συμφέρον επί τίτλων μεταβιβάζεται από ένα πρόσωπο σε άλλο και δεν εξαρτάται από την κατάσταση ή την ικανότητα του μεταβιβάζοντος και του υπέρ ου η μεταβίβαση. Τούτο ισχύει στην περίπτωση μεταβιβάσεως τίτλων σε υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών, καθώς επηρεάζει την κυριότητα του τίτλου και μεταβάλλει ουσιωδώς τα αντίστοιχα δικαιώματα των μερών, παρά το γεγονός ότι η εν τοις πράγμασι κυριότητα δεν μεταβιβάζεται στην υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως.
- 35 Συναφώς, καίτοι το αιτούν δικαστήριο δεν περιέγραψε λεπτομερώς ούτε τη λειτουργία του συστήματος φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών ούτε τις έννομες, τυπικές και ουσιαστικές συνέπειες της μεταβιβάσεως της υπό νομική έννοια κυριότητας των μετοχών στην Clearstream Frankfurt, το Ηνωμένο Βασίλειο αναγνώρισε ότι η μεταβίβαση αυτή δεν επέφερε μεταβίβαση της εν τοις πράγμασι κυριότητας των μετοχών. Προκύπτει, επομένως, ότι αυτή η μεταβίβαση της υπό νομική έννοια κυριότητας, την οποία επιβάλλει το γερμανικό δίκαιο, αποτελούσε απλώς προϋπόθεση λειτουργίας του συστήματος φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών και δεν είχε συνέπειες επί του δικαιώματος διαθέσεως ή χρήσεως των μετοχών. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει συναφώς ότι 2 177 604 κοινές μετοχές τις οποίες κατείχαν οι εργαζόμενοι άνευ δικαιώματος πώλησεως εισήχθησαν στο Χρηματιστήριο της Φρανκφούρτης καίτοι η υπό νομική έννοια κυριότητά τους είχε μεταβιβαστεί στην υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών.
- 36 Επομένως, η μεταβίβαση της υπό νομική έννοια κυριότητας, καθόσον δεν έχει συνέπειες επί της εν τοις πράγμασι κυριότητας, δεν μπορεί να θεωρηθεί μεταβίβαση κινητών αξιών η οποία συνιστά αυτοτελή πράξη, επί της οποίας μπορεί να επιβληθεί φόρος, σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 69/335. Η μεταβίβαση αυτή πρέπει να νοηθεί αποκλειστικώς ως παρεπόμενη πράξη, εντασσόμενη στην πράξη εισαγωγής των μετοχών στο Χρηματιστήριο της Φρανκφούρτης, η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 11 της οδηγίας 69/335, δεν μπορούσε να υποβληθεί σε οποιοδήποτε φόρο υπό οποιαδήποτε μορφή.

- 37 Όσον αφορά την κατά το γερμανικό δίκαιο υποχρέωση, για την εισαγωγή εταιρίας στο Χρηματιστήριο της Φρανκφούρτης, προς εισαγωγή στο χρηματιστήριο του συνόλου των μετοχών της ίδιας τάξεως, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που δεν προορίζονται να πωληθούν κατά την εισαγωγή στο χρηματιστήριο, ενδεχομένως η υποχρέωση αυτή υποδηλώνει την ύπαρξη μιας συνολικής πράξεως με την οποία επιδιώκεται η εισαγωγή εταιρίας στο Χρηματιστήριο της Φρανκφούρτης, η οποία συμπεριλαμβάνει και τη μεταβίβαση της υπό νομική έννοια κυριότητας των μετοχών στην Clearstream Frankfurt. Πάντως, δεν απαιτείται η ύπαρξη νομικής υποχρέωσης για να διαπιστωθεί αν η πράξη αρκεί αφ' εαυτής ή αν πρέπει να θεωρηθεί αναπόσπαστο τμήμα συνολικής πράξεως για τους σκοπούς της συγκεντρώσεως κεφαλαίων.
- 38 Όσον αφορά την πράξη η οποία έλαβε χώρα το 2009, το Ηνωμένο Βασίλειο τονίζει ότι η μεταβίβαση μετοχών, στις 7 Οκτωβρίου 2009, αποτελεί διακριτή και μεταγενέστερη πράξη της αυξήσεως κεφαλαίου μέσω της εκδόσεως 4 500 000 μετοχών υπέρ νέων προεγγραφόμενων, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 10 Ιουνίου 2009, οπότε η πράξη αυτή μπορούσε να υποβληθεί σε φόρο μεταβιβάσεως κινητών αξιών, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2008/7.
- 39 Πάντως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι μετοχές της Air Berlin οι οποίες μεταβιβάστηκαν στην υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών ήταν νέες μετοχές, αντιστοιχούσες στην αύξηση κεφαλαίου.
- 40 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το να επιτρέπεται η είσπραξη επιβαρύνσεως ή φόρου επί της πρώτης αποκτήσεως νεοεκδοθέντος τίτλου ισοδυναμεί στην πραγματικότητα με φορολόγηση της ίδιας της εκδόσεως του τίτλου ως αποτελούσας αναπόσπαστο τμήμα συνολικής πράξεως για τους σκοπούς της συγκεντρώσεως κεφαλαίων. Πράγματι, η έκδοση τίτλων δεν αρκεί αφ' εαυτής αλλά έχει νόημα μόνον αφ' ης στιγμής οι εν λόγω τίτλοι βρίσκουν αγοραστές (αποφάσεις της 15ης Ιουλίου 2004, Επιτροπή κατά Βελγίου, C-415/02, EU:C:2004:450, σκέψη 32, καθώς και της 1ης Οκτωβρίου 2009, HSBC Holdings και Vidacos Nominees, C-569/07, EU:C:2009:594, σκέψη 32).
- 41 Επομένως, η πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2008/7 συνεπάγεται ότι η «έκδοση», κατά την έννοια της ανωτέρω διατάξεως, πρέπει να περιλαμβάνει την πρώτη απόκτηση τίτλων που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της εκδόσεώς τους (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 15ης Ιουλίου 2004, Επιτροπή κατά Βελγίου, C-415/02, EU:C:2004:450, σκέψη 33, και της 1ης Οκτωβρίου 2009, HSBC Holdings και Vidacos Nominees, C-569/07, EU:C:2009:594, σκέψη 33).
- 42 Επομένως, στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι:
- Τα άρθρα 10 και 11 της οδηγίας 69/335 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε φορολόγηση πράξεως μεταβιβάσεως μετοχών όπως η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης, με την οποία η υπό νομική έννοια κυριότητα του συνόλου των μετοχών μιας εταιρίας μεταβιβάζεται σε υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών με μόνο σκοπό την εισαγωγή των μετοχών της σε χρηματιστήριο, χωρίς μεταβολή στην εν τοις πράγματι κυριότητα των μετοχών αυτών.
 - Το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2008/7 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε φορολόγηση πράξεως μεταβιβάσεως μετοχών όπως η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης, με την οποία η υπό νομική έννοια κυριότητα νεοεκδοθεισών μετοχών κατά την αύξηση κεφαλαίου μεταβιβάζεται σε υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών με μόνο σκοπό την προσφορά αυτών των νέων μετοχών προς αγορά.

Επί του τρίτου και του τετάρτου ερωτήματος

- 43 Με το τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν η απάντηση στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα είναι διαφορετική όταν η νομοθεσία κράτους μέλους επιτρέπει στον παρέχοντα υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών, κατόπιν εγκρίσεως της φορολογικής αρχής, να επιλέξει τη μη καταβολή τέλους χαρτοσήμου κατά την αρχική μεταβίβαση μετοχών στην υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως, αλλ' αντιθέτως την επιβολή τέλους σε κάθε μεταγενέστερη πώληση μετοχών. Με το τέταρτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν διαφέρει η απάντηση οσάκις αποκλείεται το πλεονέκτημα της επιλογής.
- 44 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τα ερωτήματα αυτά φαίνεται να εκκινούν από την παραδοχή ότι κάθε πώληση μετοχών μεταγενέστερη της αρχικής μεταβιβάσεως των μετοχών στην υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών μπορεί να υπόκειται σε φορολόγηση σύμφωνη με την οδηγία 2008/7. Δεδομένου ότι τα προδικαστικά ερωτήματα δεν αφορούν αυτό το στοιχείο της συλλογιστικής, παρέλκει η ερμηνεία της οδηγίας 2008/7 από της απόψεως αυτής.
- 45 Όσον αφορά την ύπαρξη το κατά το άρθρο 97bis του FA 1986 δικαίωμα επιλογής, διαπιστώνεται ότι παρέχεται στην υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών η δυνατότητα να αποφύγει την καταβολή του SDRT 1,5 % κατά την αρχική εισαγωγή των αξιών στο σύστημα φυλάξεως και διαχειρίσεως υπό τον όρο ότι ο παρέχων την υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως λαμβάνει μέτρα τα οποία είναι ικανά να εγγυηθούν στην HMRC την είσπραξη του SDRT 0,5 % για κάθε πράξη μεταβιβάσεως που θα πραγματοποιηθεί στη συνέχεια στο πλαίσιο της υπηρεσίας αυτής και τα οποία συμμορφώνονται προς τις λοιπές σχετικές υποχρεώσεις που απορρέουν από τη νομοθεσία περί SDRT.
- 46 Εν προκειμένω, από τις απαντήσεις στα δύο πρώτα ερωτήματα προκύπτει ότι οι οδηγίες 69/335 και 2008/7 αντιτίθενται στην είσπραξη φόρου επιβαλλομένου κατά τη μεταβίβαση μετοχών σε υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών η οποία ενσωματώνεται σε πράξη εισαγωγής των μετοχών αυτών σε χρηματιστήριο ή σε πράξη εκδόσεως νέων μετοχών.
- 47 Συναφώς, λαμβανομένου υπόψη, αφενός, ότι ο επίμαχος μηχανισμός επιλογής απαιτεί ενεργό παρέμβαση ελλείψει της οποίας εφαρμόζεται ρύθμιση αντίθετη προς το εφαρμοστέο δίκαιο της Ένωσης και, αφετέρου, ότι, κατά το αιτούν δικαστήριο, στην υπόθεση της κύριας δίκης, η Air Berlin, η οποία κατέβαλε το τέλος χαρτοσήμου, δεν επιτρεπόταν να ασκήσει αυτό το δικαίωμα επιλογής ούτε μπορούσε να υποχρεώσει την υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως να ασκήσει το δικαίωμα επιλογής, η δε υπηρεσία αυτή δεν είχε κανένα συμφέρον να το ασκήσει, η δυνατότητα ασκήσεως του δικαιώματος επιλογής δεν είναι κρίσιμη για την εφαρμογή της απαγορεύσεως των άρθρων 10 και 11 της οδηγίας 69/335 καθώς και του άρθρου 5 της οδηγίας 2008/7 (βλ., κατ' αναλογία, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση HSBC Holdings και Vidacos Nominees, C-569/07, EU:C:2009:163, σκέψη 71).
- 48 Κατά συνέπεια, δεν απαιτείται να ληφθεί υπόψη η επιλογή αυτή.
- 49 Επομένως, στο τρίτο και στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι δεν διαφέρει η απάντηση στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα όταν νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, επιτρέπει στον παρέχοντα υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών, κατόπιν εγκρίσεως της φορολογικής αρχής, να επιλέξει τη μη καταβολή τέλους χαρτοσήμου κατά την αρχική μεταβίβαση μετοχών στην υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως, αλλά αντιθέτως την επιβολή πρόσθετου τέλους επί του τέλους χαρτοσήμου σε κάθε μεταγενέστερη πώληση μετοχών.

Επί των δικαστικών εξόδων

⁵⁰ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έβδομο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Τα άρθρα 10 και 11 της οδηγίας 69/335/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 1969, περί των έμμεσων φόρων των επιβαλλομένων επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε φορολόγηση πράξεως μεταβιβάσεως μετοχών όπως η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης, με την οποία η υπό νομική έννοια κυριότητα του συνόλου των μετοχών μιας εταιρίας μεταβιβάζεται σε υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών με μόνο σκοπό την εισαγωγή των μετοχών της σε χρηματιστήριο, χωρίς μεταβολή στην εν τοις πράγματι κυριότητα των μετοχών αυτών.
- 2) Το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2008/7/ΕΚ του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2008, περί των έμμεσων φόρων των επιβαλλόμενων επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε φορολόγηση πράξεως μεταβιβάσεως μετοχών όπως η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης, με την οποία η υπό νομική έννοια κυριότητα νεοεκδοθεισών μετοχών κατά την αύξηση κεφαλαίου μεταβιβάζεται σε υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών με μόνο σκοπό την προσφορά αυτών των νέων μετοχών προς αγορά.
- 3) Η απάντηση στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα δεν διαφέρει όταν νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, επιτρέπει στον παρέχοντα υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως κινητών αξιών, κατόπιν εγκρίσεως της φορολογικής αρχής, να επιλέξει τη μη καταβολή τέλους χαρτοσήμου κατά την αρχική μεταβίβαση μετοχών στην υπηρεσία φυλάξεως και διαχειρίσεως, αλλά αντιθέτως την επιβολή πρόσθετου τέλους επί του τέλους χαρτοσήμου σε κάθε μεταγενέστερη πώληση μετοχών.

(υπογραφές)